

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

208855

ผลของโปรแกรมเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวดเด็กวัย 1-3 ปีที่ได้รับ
การผ่าตัดหัวใจ ต่อพฤติกรรมการจัดการความปวดของครอบครัว
EFFECTS OF A FAMILY PREPARATION PROGRAM ON PAIN MANAGEMENT
BEHAVIORS OF FAMILIES OF 1-3 YEARS OLD
CARDIAC SURGERY PATIENTS

นางจันทา นิ่มจันทร์

วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

600257137

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

208855

ผลของโปรแกรมการเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวดเด็กวัย 1-3 ปี ที่ได้รับ
การผ่าตัดหัวใจ ต่อพฤติกรรมจัดการความปวดของครอบครัว

EFFECTS OF A FAMILY PREPARATION PROGRAM ON PAIN MANAGEMENT
BEHAVIORS OF FAMILIES OF 1-3 YEARS OLD
CARDIAC SURGERY PATIENTS

นางจริยา ชัยจันทร์

วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

**ผลของโปรแกรมการเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวดเด็กวัย 1-3 ปี ที่ได้รับ
การผ่าตัดหัวใจ ต่อพฤติกรรมจัดการความปวดของครอบครัว**

นางจริยา ชัยจันทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

**EFFECTS OF A FAMILY PREPARATION PROGRAM ON PAIN MANAGEMENT
BEHAVIORS OF FAMILIES OF 1-3 YEARS OLD
CARDIAC SURGERY PATIENTS**

MRS. JARIYA CHAICHAN

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF NURSING SCIENCE
IN FAMILY NURSING
GRADUATE SCHOOL KHON KEAN UNIVERSITY**

2010

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หลักสูตร
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ผลของโปรแกรมการเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวดเด็กวัย 1-3 ปี
ที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจ ต่อพฤติกรรมการจัดการความปวดของครอบครัว

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์: นางจรรยา ชัยจันทร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รศ. ดร.เสาวคนธ์ วีระศิริ	ประธานกรรมการ
รศ. ดร. ดารุณี จงอุดมการณ์	กรรมการ
รศ. กัลยา พัฒนศรี	กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์:

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ดารุณี จงอุดมการณ์)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ลำปาง แม่นมาตย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร ทองกระจาย)

คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

จริยา ชัยจันทร์. 2553. ผลของโปรแกรมการเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวดเด็กวัย 1-3 ปีที่ได้รับ

การผ่าตัดหัวใจ ต่อพฤติกรรมการจัดการความปวดของครอบครัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ. ดร. คารุณี จงอุดมการณ์

บทคัดย่อ

208855

การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวดเด็กวัย 1-3 ปีที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจ ต่อพฤติกรรมการจัดการความปวดของครอบครัว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ของบันดูรา (Bandura) และแนวคิดเกี่ยวกับการพยาบาลโดยยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง (Family-Centered Care) เป็นแนวทางในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างเป็น ครอบครัวผู้ป่วยเด็กวัย 1-3 ปี ที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจ และเข้ารับการรักษาในศูนย์หัวใจสิริกิติ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 30 ราย แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 ราย เลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด แบบเฉพาะเจาะจง กลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมการเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวด ในวันที่ 2 ก่อนผ่าตัดจนถึงวันที่ 2 หลังการผ่าตัด ส่วนกลุ่มควบคุมเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมการเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวด จากนั้นให้ครอบครัว วัดพฤติกรรมการจัดการความปวดในผู้ป่วยเด็กวัย 1-3 ปี ของตนเอง ในวันที่ 2 หลังการผ่าตัดเพื่อเปรียบเทียบกัน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมจัดการความปวดหลังผ่าตัด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลด้านพฤติกรรมจัดการความปวดของครอบครัว โดยการวิเคราะห์สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมจัดการความปวดของครอบครัว ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมด้วยสถิติทดสอบที (t-test) กรณีตัวอย่าง 2 กลุ่มเป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ครอบครัวที่ได้รับ โปรแกรมการเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวดเด็กวัย 1-3 ปีที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจ มีคะแนนพฤติกรรมจัดการความปวด มากกว่าครอบครัว ที่ไม่ได้รับโปรแกรมการเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการศึกษานี้ มีข้อเสนอแนะว่า การจัดการความปวดในผู้ป่วยเด็กหลังผ่าตัดนั้น พยาบาลควรเตรียมครอบครัวตั้งแต่ในระยะก่อนการผ่าตัด โดยการให้ข้อมูลที่ครอบครัวสามารถนำไปปฏิบัติได้ เพื่อให้ผู้ป่วยเด็กเกิดความสบาย ลดความทุกข์ทรมานจากความปวด และเกิดความพอใจในชีวิต

Jariya Chaichan. 2010. **Effects of a Family Preparation Program on pain management Behaviors of families of 1-3 year old cardiac surgery patients.** Master of Nursing Science Thesis in Family Nursing. Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Darunee Jongudomkam

ABSTRACT

208855

This quasi-experimental research aimed to investigate the effects of a Family Preparation Program on the pain management behaviors of families of 1-3 year old cardiac surgery patients. The conceptual framework was based on Bandura's social cognitive theory and family-centered care.

The sample consisted of 30 family of 1-3 years old cardiac surgery patients at Queen Sirikit Heart Center of The Northeast, in Khon Kaen, Thailand. A purposive sampling method was used to equally divide the families into two groups of 15 members in each group: an experimental group and a control group. Family in the experimental group attended a Family Preparation Program in Pain Management 2 days prior to the surgery, whereas those in the control group didn't go through this program. Families from both groups were asked to record the pain management behaviors provided by themselves for the 1-3 years old children on the second day after surgery. A Post-Surgery Pain Management Behaviors questionnaire form was the tool used to record the information. Data was analyzed by using percentage, mean and standard deviation of the pain management behaviors of the families, and tested by the independent t-test.

Results revealed that family who attended the Family Preparation Program in Pain Management had better pain management behaviors on the second day after surgery than the family who didn't receive this program. A statistically significant level of 0.05 was determined.

The finding suggests that for management of pain in child cardiac surgery patients nurses should prepare family before surgery by providing information to practice relaxation, to help relieve pain and suffering and to stimulate well being.

งานวิทยานิพนธ์นี้ขอมอบส่วนดีให้บุพการีและคณาจารย์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. คารุณี จงอุดมการณ์ ที่ได้กรุณาเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ช่วยตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ รวมทั้งให้การสนับสนุน ให้กำลังใจและเป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. เสาวคนธ์ วีระศิริ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ กัลยา พัฒนศรี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบ คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการศูนย์หัวใจสิริกิติ์ ภาควิชาสูติศาสตร์-สูติศาสตร์นอกเนื้องอก หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วยเด็ก และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน รวมถึง ผู้ป่วยเด็ก ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนผู้อำนวยการ โรงพยาบาลศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ที่ให้การสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ลาศึกษาต่อ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ คาบตำรวจ จรรย์ ยวณูแม่ นางสุดาวรรณ ยวณูแม่ ที่ได้อบรมสั่งสอน และปลูกฝังให้มีความรักในการศึกษา ขอขอบคุณสามี นายสมชาย ชัยจันทร์ ที่ให้ความรัก ความห่วงใย เป็นผู้ดูแล ช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา ลูกๆ เด็กหญิง รมิตา ชัยจันทร์เด็กชาย ณัฐณัย ชัยจันทร์ เป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่ง ช่วยให้ผู้วิจัยเข้มแข็ง และอดทน ขอขอบคุณคุณตา น้องสาว น้องเขย หลานชาย ญาติพี่น้อง และเพื่อนๆ ทุกคน ที่มีส่วนช่วยเหลือ ให้กำลังใจผู้วิจัย สอนให้ผู้วิจัยเข้มแข็ง และอดทนตลอดมา และขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้การสนับสนุนเงินทุนบางส่วนในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

สุดท้ายผลอันจะเป็นประโยชน์ ความคิดความงมทั้งปวง ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ ขอมอบแด่คุณพ่อคุณแม่ที่เคารพยิ่งและหากมีข้อบกพร่องด้วยประการใดๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

จริยา ชัยจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
คำอุทิศ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามการวิจัย	5
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
4. สมมุติฐานของการวิจัย	5
5. ขอบเขตของการวิจัย	5
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
7. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	7
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
1. แนวคิดเกี่ยวกับความปวดในผู้ป่วยเด็กวัย 1-3 ปีที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจ	9
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพยาบาลโดยยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง	40
3. แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมการเตรียมครอบครัว ในการจัดการความปวด	48
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	68
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	68
2. ตัวแปรที่ทำการวิจัย	68
3. รูปแบบการวิจัย	69
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	70
5. การพิทักษ์สิทธิ์	75
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล	75
7. การวิเคราะห์ข้อมูล	77

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและการอภิปรายผล	78
1. ผลการวิจัย	79
2. การอภิปรายผลการวิจัย	88
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	94
1. สรุปผลการวิจัย	95
2. ข้อเสนอแนะ	97
3. ข้อจำกัดในการวิจัย	98
เอกสารอ้างอิง	99
ภาคผนวก	108
ภาคผนวก ก โปรแกรมการเตรียมครอบครัวในการจัดการความปวดเด็กวัย 1-3 ปี ที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจ	109
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	123
ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	133
ภาคผนวก ง การพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	135
ประวัติผู้เขียน	137

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 1	ปฏิบัติการตอบสนองต่อความปวดในเด็กวัย 1-3 ปี	27
ตารางที่ 2	เครื่องมือประเมินความปวด FLACC	29
ตารางที่ 3	ชนิดของ opioids และวิธีการให้ยา	33
ตารางที่ 4	แนวทางการปฏิบัติการพยาบาล โดยยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง	44
ตารางที่ 5	รูปแบบการวิจัย	70
ตารางที่ 6	แสดงแบบประเมินพฤติกรรมกรตอบสนองต่อความปวด FLACC	73
ตารางที่ 7	จำนวน และร้อยละ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของครอบครัว	79
ตารางที่ 8	จำนวน และร้อยละ จำแนกตามข้อมูลด้านผู้ป่วยเด็ก และการเจ็บป่วย	81
ตารางที่ 9	จำนวน และร้อยละ จำแนกตามข้อมูลด้านการผ่าตัด	82
ตารางที่ 10	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนพฤติกรรมกรจัดการความปวดในกลุ่ม ควบคุม และกลุ่มทดลอง ด้านการประเมิน และรายงานความปวด	83
ตารางที่ 11	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนพฤติกรรมกรจัดการความปวด ใน กลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง ด้านการป้องกันสิ่งกระตุ้นความปวดเพิ่มขึ้น	85
ตารางที่ 12	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนพฤติกรรมกรจัดการความปวดในกลุ่ม ควบคุมและกลุ่มทดลอง ด้านการช่วยลดหรือบรรเทาความปวด	86
ตารางที่ 13	ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนพฤติกรรมกร จัดการความปวด จำแนกตามรูปแบบพฤติกรรมกรจัดการความปวด ระหว่างกลุ่ม ควบคุม และกลุ่มทดลอง	87
ตารางที่ 14	ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนพฤติกรรมกร จัดการระหว่างกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง	88

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
ภาพที่ 2 ทฤษฎีความปวดของเมลเชิร์คกับวอลล์	18
ภาพที่ 3 แผนผังของบทเรียน โปรแกรมแบบเส้นตรง	50
ภาพที่ 4 กระบวนการให้ข้อมูล	54
ภาพที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ	55
ภาพที่ 6 การกำหนดซึ่งกันและกันของปัจจัยทางพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และส่วนบุคคล (P) ที่มีผลต่อการเรียนรู้และการกระทำ	59
ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น	62
ภาพที่ 8 ขั้นตอนดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล	76